

in die mate doen werken, dat het Chinesees leven er een verandering door onderging. Wil men, in eigen omgeving en onder ons, denken aan het breed ontwikkelde terrein van het sportleven, dat nog enkel uit krachten der Gemeene gratie leeft, en zich aan geen hooger maatstaf stoort. Het tweede terrein vertoont zich in de gemiddelde kerken, die van alle usurpatie afzien, zich bepalen tot het volvoeren van haar eigen taak. Van het derde terrein vindt ge voorbeelden te over in alle Christelijke landen van Europa en Amerika, waar allerlei gewoonten, usantien, zeden en wetten gelden, zoo huislijk als maatschappelijk, die zeer duidelijk den invloed van de Goddelijke openbaring verraden, en die toch gevolgd en nageleefd worden ook onder die breede klasse van personen, die persoonlijk niets van geloof of bekeering weten willen. En het vierde terrein eindelijk vindt ge overal waar zich de kerk als organisme openbaart, d. w. z. waar de persoonlijke belijders van Jezus in eigen kring het leven der Gemeene gratie door de beginselen der Goddelijke openbaring beheerschen laten. In dien zin spreken we van een Christelijke kunst, een Christelijke school, een Christelijke pers, een Christelijke wetenschap enz., doch dan heeft „Christelijke,” gelijk we reeds vroeger opmerkten, een geheel andere en veel bepaalder beteekenis, dan waar men spreekt van Christelijke natie, Christelijk volk, Christelijke staten enz. Stel dus in uw gedachten naast elkander het leven in China, het leven in het instituut eener Christelijke kerk, het leven der niet-belijders in een Christelijk land, en het leven der belijders van den Christus ook buiten het kerkelijk instituut, en noem dit vierderlei leven, niet individualistisch, d. i. met het oog op de enkele personen, maar in sociaal en organisch verband, en de vier onderscheiden terreinen liggen duidelijk voor u. Van het eerste levensterrein zegt de Schrift, „dat de wereld in het booze ligt.” Het tweede terrein heet in de Schrift de van ambten voorzien kerk. Het derde terrein noemt de Schrift dat deel der wereld, dat beschreven wordt door het licht der geloofingen. En het vierde terrein is wat Jezus noemt de drie maten meel, die geheel doorzuurd zijn met den zuurdeesem des Evangelies.

Toch is het gevaar groot, om juist de beide laatste terreinen met elkaar te verwarren, en gedurig geschiedt dit dan ook. Zelfs mag gezegd, dat de meesten het verschil van de twee beelden, die Jezus ten deze bezigde, dat van het uitschijnend licht en van den zuurdeesem, niet inzien. Ook de prediking verzuimt bijna altoos beide te onderscheiden, gelijk het een gemeen gebrek is, dat juist over de grondgedachten door Jezus in de Evangelien uitgesproken, zoo zelden diepgaande gepredikt wordt. Prediking uit de briefven der Apostelen is dan ook gemakkelijker. Men vindt daar afgeleide en toegepaste gedachten, in de Evangelien daarentegen vangt men van Jezus lippen grondgedachten op, die nog het trekken van nadere lijnen vereischen. Toch is het onderscheid duidelijk. Als het koninkrijk der hemelen vergeleken wordt bij een mosterdzaad, en straks allerlei gevogelte nestelt in zijn takken, blijven al die vogelen vreemd aan de natuur van den opgeschoten boom. Als daarentegen de zuurdeesem de drie maten meel heeft doortrokken, is dat meel door dien zuurdeesem in zijn natuur omgezet. Het eerste rust alzo op bloot uitwendig contact, het tweede op innerlijke verwantschap. De zaaiër zaait zaad, dat zich vermengt met de stoffen van den bodem en in de lucht, en uit die vermenging de vrucht voortbrengt. Het zout doet niets anders dan de bedervende ontwikkeling stuiten. En zoo nu ook is het met het uitschijnend en in de wereld inschijnend licht. Daarvan heet het in Matth. 5: 14, 15 en 16: „Gij zijt het licht der wereld. Eene stad, bovenop eenen berg liggende kan niet verborgen zijn. Noch steekt men een kaars aan, en zet die onder een korenmaat, maar op eenen kandelaar en zij schijnt allen, die in het huis zijn. Laat uw licht alzo schijnen voor de menschen, dat zij uwe goede werken mogen zien, en uwen Vader, die in de hemelen is verhoerlijken.” Alzo de wereld klimt niet op tot de stad, en de stad daalt niet naar de wereld af. Beide blijven onderscheiden en gescheiden, maar het licht uit de stad schijnt in de wereld in. De kaars en zij die in huis zijn, blijven twee, maar degenen die in huis zijn, vangen op het netvlies van hun oog het licht op. En zoo ook de geloovigen stralen licht uit voor de menschen, maar ook zoo toch blijven de geloovigen die het licht uitstralen, en de menschen die het opvangen, twee onderscheiden soorten van personen. De onderscheiding die we stelden blijkt alzo niet willekeurig genomen te zijn, maar in de Schrift zelve te zijn gegrond.

„Het eene stuk land beregend, het andere verdoord.”

Daarom heb ik ook den regen van allen den gewerd, als er nog drie maanden waren tot den oogst, en heb door regen over de ene stad, maar over de andere stad niet doen regenen; het eene stuk land werd beregend, maar het andere stuk land, waar het niet op regende, verdoorde. En twee, drie steden togen om tot eene stad, opdat zij water mochten drinken, maar werden niet verzadigd; nochtans hebt gij u niet bekeerd tot Mij, spreekt de Heere.

Amos 4: 7 en 8.

Het gaat niet alles eender toe, maar er is onderscheid. Wat ons telkens weer treft, is het telkens weer opduikend verschil tusschen wezen en wezen, tusschen toestand en toestand, tusschen maat en maat.

Er is in onze geest neiging tot het gelijke en eendere, want het onderscheid vermoet

ons. En toch voelen we hoe juist het onderscheidslouze ons veramt, en ten slotte weer afstoet.

Na drukke dagen van ongedurige afwisseling, snakken we naar rust, opdat onze krachten zich herstellen, en die rust overkomt ons niet, of het moet alles om ons heen weer gewoon, in volen zin ordinaris zijn geworden. Maar deed die rust haar werking, en houdt ook daarna het ordinaris te lang aan, dan snakken we weer evenzoo naar een afwisseling, naar iets dat ons aan den druk van het eentonige ontrekt.

Zoo slingert het in ons op en neder.

Wie een vaste bezoldiging geniet, die hem wekelijks of bij de maand, of bij de drie maanden wordt uitbetaald, klaagt dat hij nooit een verrassing, nimmer een meevaller heeft, zooals zijn buurman de winkelier. En als die buurman de winkelier eens een jaar lang telkens met wat tegenviel, en schier ganschelijk niet met wat meeviel, kennis maakte, komt er klacht over de lippen zijner vrouw, dat een vast salaris te hebben toch maar heerlijk is.

Maar hoe sterk het in ons leven ook telkens weer naar het gelijke, eenvormige, eentonige, heentrekt en zuigt, toch ontwaren we wel, dat dit eentonige eindigt met naar den dood te leiden; en dat omgekeerd het leven te krachtiger opbloei, naarmate het onderscheid meer tot heerschappij komt, mits in dat eindeloze onderscheid een hoogere eenheid schittert, de eenheid der harmonie.

In de zandwoestijn is alles gelijk, en ze draagt het beeld van den dood. Aan Gods starrenhemel verschilt elke ster in glans en baan en eenheid van de andere star, en van het firmament straalt levende gloed en tintelend leven uit.

In het leven loopt alles uiteen, het graf komt alles gelijk maken.

De nacht dompelt het al in een onderscheidslouze grauw en grijs; als het morgenrood boven de kimmen uitschijnt boeit u het eindeloos onderscheid in vormen en in tinten.

En daarom, alles gelijk willen maken, alle onderscheid tusschen wezen en toestanden weg willen nemen, de eenvormigheid en de eentonigheid tot wet des levens willen verheffen, het is verarming, het is verlonkering, het is ontzieling van het leven.

Een wereld zonder onderscheid zonk terug in den dood.

Nog heel anders komt die „macht van het onderscheid” uit in leiding, bestel en bestuur. Onder menschen is het hoogstbereikbare bij alle leiding het volgen van vaste regelen, met den geregelden gang van het uurwerk tot model.

Vandaar de hooge kracht in het leger ontwikkeld, want tucht is regelmaat verzekeren. En daarom is de eenheidskracht van een honderduizendtal krijdsoldaten dan het sterkst, zoo allen saam zich bewegen als waren ze één namenstel, met als model het werktuig van staal, dat met één kruk te verzetten, vlot en glad in al zijn saamstellende deelen bewogen wordt.

Maar ook hier is het Goddelijk ideaal heel anders.

Ook in zijn Voorzienig bestel maakt God steeds onderscheid. Lot met lot laat zich in ons menschelek leven nauwelijks vergelen. Iedere eigen historie is weer anders dan de levenshistorie van zijn naaste. En zulks wel naar dezen regel, dat hoe hooger het leven stond, het onderscheid in levenslot te sterker uitkwam.

Wel ligt er aan al dit ongelijke een vloer van gelijkheid ten grondslag, gelijk het stramen voor allerlei geheel verschillend bodrunderwerk, vaak van eenzelfde stuk stramen wordt gemedend. Maar wat God op dat stramen als ieders levenslot bodrunder, zijn telkens weer andere figuren en andere bloemen.

Het model, waar de fabriek in bloeit, is in het werk onzes Gods nooit terug te vinden. Gods werk is altoos nieuw, telkens weer origineel, artistiek in gansch Goddelijken zin en mate.

Bij Hem niet het model maar het ideaal. En hierop nu is het, dat de Heere zelf door Amos zijn knecht wijst. Twee akkers, zoo laat de Heere hem betuigen, liggen naast elkander, en Ik regen op den eenen, en regen niet op den anderen, en die akker die beregend werd bloeit op, en dien akker waarop Ik geen regen druppelde, doe Ik verdoorden.

Dit onderscheid nu wijst op keuze, en die keuze op een kiezen en verkiezen Geest. Waarom valt uit die overrijvende wolk de regen wel op den eenen akker, en niet op den anderen akker neer?

En zeg nu niet: „Dat is natuurlijk. Dat komt door het drijven der wolken. De wolk kan niet regenen op den akker die niet vlak onder haar ontrekt ligt.” Immers, dat is niets dan de kwestie verschuiven. Dan toch luidt de weder-vraag: Waarom dreef de wolk, op het oogblik dat ze haar water losliet, juist boven dien eenen en niet boven dien anderen akker? En herhaalt ge, dat dit komt van den wind, dan zijt ge nog juist even ver, want dan zijt aanstonds deze nieuwe vraag op: Waarom woei de wind in zulk een richting en met zulk een kracht, dat toen de wolk druppelen ging, die wolk wel den eenen, maar niet den anderen akker met haar schaduw overdekte?

En dan tiep onder de Heidense wijsgeeren de een: „Dat is het noodlot,” en de andere: „Dat is het geval.” Maar noodlot en geval zijn beide woorden, die niet verklaren. Het noodlot is X en het geval is X. En met uw onbekende X spreekt ge nog niets anders uit, dan dat beide een doode, onbekende groothed zijn. En de kunst is juist die omsluitende X in een bekende of kenbare groothed om te zetten.

En daarom wijst dat beregend en daardoor gezegend zijn van den eenen akker, en dat verdoorden van den akker die er vlak naast ligt, niet den wijfster in het web zijner afgetrokkenheden, maar den mensch, in wien de pols van het werkelijk leven slaat, op een kiezend denken en machtig willen van dien Vader daarboven, die alle dingen leidt en stuurt.

Uw onbekeerd blijven is: uw eigen weg gaan, niet met den levenden God rekenen, en doen alsof ge uw eigen meester zijt of een spel bal van het geval.

U bekeeren is: tot de ontdekking en de erkenning komen, dat ge niet met uzelf, en niet met geval of noodlot, maar met den levenden God te doen hebt, en daarom sidderen voor zijn oordeel, zoeken wat u met uw God verzoenen kan, om voortaan voor uzelf niet meer, maar eeniglijk voor uw God te leven.

En dit laatste nu juist is het waartoe het zien van onderscheid in alle wezen en alle lotbedeeling u nopen en dringen moet.

Het onderscheid toont het u, dat er achter het ongelijke levenslot een verborgen bestel en bestuur is, waardoor het levenslot aldus ongelijk wordt uitgedeeld.

Achter dat bestel en bestuur is een denken en willen dat kiest en verkiest.

En achter dat kiezen en verkiezen verbijst zich de Majesteit van de Wijsheid en van de Almachtigheid des Heeren HEREN.

En daarin slaat tegen de prikkelen de verzenen in een iegelijk mensch, die tot in zijn eigen leven aldoor weer op dat onderscheid stuitende, nochtans afaakt zich te bekeeren tot den Heere van dood en leven, die al dit onderscheid maakt.

Na moet de stem die van dit onderscheid tusschen akker en akker uitgaat, even sterk tot de besitters van beide akkers doordringen, om den man van den begrependen akker tot dank, dien van den verdoorden akker tot verontmoediging te bewegen.

Toch is feitelijk de uitwerking van het onderscheid zelve meest onderscheiden.

De man van den begrependen akker zal veelal geneigd zijn juist door den zegen van Gods regen lichter en zelfgenoegzamer te worden, en schier met laudkundig medelijden op zijn buurman van den verdoorden akker neer te zien.

Hij daarentegen wiens akker dor bleef liggen, zal in zijn nood klein voor eigen zielzelsel worden, en zoo er geen tijd tegen zijn gezegenden buurman in zijn hart sluip, zijn God aanroepen om redding.

Biddagen bij het dreigen van een mislukten oogst waren steeds veel inniger gezocht, dan de dankdagen voor een oogst die volgeladen schuren en borgen beloofde.

Maar het kwaadst gaat het natuurlijk staan, als de man van het verdoorden land ook zijn hart laat verdoorden, en murmureert in stede van zich voor zijn God te buigen.

Vandaar dat roepen van Amos: Ge hebt het eene land beregend, en het andere verdoord gezien, en nochtans hebt ge u niet bekeerd tot uwen God.

Veilig staat ge tegenover die „macht van het onderscheid” alleen, zoo ze u opleidt tot het geloof in een verkiezend God.

Er is „onderscheid,” en er is er Eén die dat onderscheid maakt. Onderscheid tusschen wezen en wezen, tusschen mensch en mensch, tusschen levenslot en levenslot, en zoo ook tusschen aller bestemming voor eeuwig.

Zoo is onderscheid en keuze één. Verkiezing is onderscheid maken, en alle onderscheid is nooit anders dan uit verkiezing verklaarbaar.

Betwist ge nu Gods vrijmacht in het kiezen, dan moet God in zijn keuze door het scheepel bepaald worden, en dan loopt ge dood in de cirkel redeneering, dat het onderscheid door God gemaakt wordt, en dat God het onderscheid maakt naar er onderscheid in zijn scheepel is.

En daarom is er geen andere ontspanning voor de ziel, zoodra de „macht van het onderscheid” op haar aandringt, dan in de Wijsheid en in de Vrijmacht des Heeren.

Alleen van Hem, die zelf de eeuwige Harmonie is, gaat juist daarom alle onderscheid uit, opdat in de eindeloosheid van het eindeloos verscheiden eene eeuwiglijk en afglans van de harmonie in zijn Goddelijk Wezen schitteren zou.

Amsterdam, 30 Juni 1899.

Maccovius.

Voor de derde maal binnen korten tijd is de vorige week te Amsterdam aan de Vrije Universiteit een proefschrift van betekenis verdedigd.

Eerst dat van Dr. Wyminga. Toen dat van Mr. Tiemen de Vries. Nu dat van Dr. A. Kuyper Jr., predikant te Makkum.

De bijzondere relatie waarin onze hoofdredacteur tot den laatste staat, doet het ons raadzaam voorkomen, over de waarde van zijn proefschrift hier niet verder uit te weiden.

Slechts zij het ons geoorloofd, er onze vreemde over uit te spreken, dat ook dit proefschrift de wetenschappelijke eere der Vrije Universiteit op niet twijfelachtige wijze handhaaft.

En niet minder daarover, dat door Dr. Kuypers proefschrift een historische naam in eere is hersteld, die al te lang door opzettelijke vergetelheid of boosen laster gedrukt werd.

Alleen onder de lezers van „oude schrijvers” was Maccovius in eere gebleven, omdat althans een enkel van zijn vele geschriften vertaald was.

In de wetenschappelijke wereld keerde hij thans jure postliminii terug.

Den jongen Doctor heil!

Recensien.

Schrijvers en uitgevers uiten klacht, dat de recensien in de *Herant*, altoos schaarsch, nu al meer geheel uitblijven.

We ontkennen dit niet; maar begrijpt men de geduchte moeilijkheid niet waarin die recensien ons brachten?

Bracht onze recensie enkel lof, dan liep alles wel. Maar wee onzer, als we critiek oefenden, niet enkel over den vorm, maar ook over den geest van het boek. Dan liep zulk een recensie op geldelijke schade voor den uitgever en op discredit voor den schrijver uit, en kregen wij van beide de schuld.

Bloote aankondiging zonder critiek baart die moeilijkheden niet, maar dat is heel iets anders dan een recensie.

Een recensie die goedkeurt, zonder critiek, moet waarborg bieden dat het boek goed is.

Zulk een recensie nu kost bovendien tijd. Ze eischt lectuur. Ze eischt nadenken. Ze eischt vergelijking. En hoe zou bij de al rijker boekenmarkt een redactie al den noodigen tijd vinden, om dit tijdroovend werk naar eisch te volbrengen?

Het is om deze reden dat we met onze recensien steeds kariger werden, en ze voortaan dan alleen geven zullen, zoo er een werk verschijnt van principieelen aard.

Toch willen we daarom aan het zeer begrijpelijk verlangen van schrijvers en uitgevers in zoover tegemoet komen, dat we na de zomervacantie een medewerker zullen zoeken, die genegen is, om zich voortaan meer geregeld te belasten met de aankondiging van wat men ons toezendt, en die slechts bij hooge uitzondering zich critiek op het gezondene zal veroorloven.

Men weet dan vooruit, dat een bloote aankondiging de lezing noch aanraadt noch ontraadt.

Gewenschte critiek.

Het Rapport van Deputaten Synodi in zake de Zending heeft Ds. H. Dijkstra een critiek in de pers gegeven, die bij Donner te Leiden het licht zag, en alle aanspraak heeft op waardeering.

Ze komt in tijds. Ze is vrijmoedig zonder kwetsend te zijn. Ze is afbrekend en opbouwend tegelijk. Ook verdient de methode die de geachte schrijver volgde aanbeveling. Immers hij stelde telkens den tekst van het Rapport links, en zijn eigen wijzigingen rechts, wat het overzicht ongemeen vergemakkelijkte.

Deze critiek lezende komt men dan ook onwillekeurig tot de overtuiging, dat Deputaten die het Rapport uitbrachten, meer dan numeriek versterkt zouden zijn geworden, zoo ze Ds. Dijkstra als mede-Deputaat in hun samenkomsten hadden kunnen hooren adviseeren.

Het begin van zijn critiek is ietwat ondeugend.

Te Middelburg, hier komt zijn eerste betoog op neer, is er een jacht geopend op de toenmalige Zendingsdeputaten, als waren ze een schadelijk gediertje, en zie, in dit rapport worden die verjaagde dignitarissen weer in optima forma binnengehaald.

In Middelburg ging de critiek tegen de algemeene Deputaten, die alles beheerden en alles in hunne macht hadden; van de algemeene Deputaten mocht geen stukje of brokje heel blijven. De slinger slaat nu weer aan den anderen kant door; deze Orde geeft wederom een zeer uitgebreide en algemeene macht aan de algemeene Zendingsdeputaten der Generale Synode. De geest der Deputaten, die in Middelburg zijn gedood en plechtig begraven, spookt kennelijk nog rond en wrekt zich op de broeders, die deze concept-orde hebben moeten opstellen.

Of de geest der doode Zendingsdeputaten ook nog rondspookt, of die nog ook macht heeft! Ik hoor de beenderen van sommigen linnen in hun officiële kist rammelen van pret.

De 38 bevoegden der Zendingsdeputaten beoordeelen wij hier niet, dat zullen wij later doen; wij wijzen nu alleen op het merkwaardig verschijnsel en voeren het geval aan als argument voor onze bewering, dat het laatste woord over de Zendingsoorde nog niet gesproken is.

Nu broeders, waarvan sommigen de Algemeene Zendingsdeputaten al het ware te vuur en te zwaard hebben vervolgd, deze verdreven Deputaten met vlag en wimpel weer inhalen, zullen wij het wel laten een poging te wagen om ze er weer uit te drijven. Wij laten de Verkleinde Synode, die ons langzaamhand een lievelingsidee was geworden, dat wij in onze geest reeds vrij ver hadden uitgewerkt, varen en aanvaarden het denkbeeld van Algemeene Zendingsdeputaten enz. Wij aanvaarden dit omdat juist op het kardinale punt, waarover het in Middelburg liep, aan de cischen van het Kerkrecht en de H. Schrift is voldaan.

Dit ironisch oordeel is o. i. een lofspraak.

Er blijkt toch uit, dat zij die te Middelburg ongelijk kregen, zich van de denkbeelden van hun tegenstanders een geheel aerechte voorstelling hebben gemaakt. Het komt nu uit, hoe zij waanden, dat de voorstanders van „Zending door de kerken” van geen eenheid in het Zendingswerk der kerken wten wilden, en zoolang er geen Synode zat, alle rustende kerken op eigen paden en in den wilde willen doen omdolen.

En natuurlijk, wie zich dit had ingebeeld, ziet nu wel uit het Rapport, hoe ten eenenmale hij zich in de opvatting van de denkbeelden zijner bestrijders vergist had. Gevolg waarvan is, dat hij de vergissing niet bij zichzelf, maar bij zijn tegenstanders zoekende, in goed humeur raakt door een gultig woord over hun veranderingelijkheid.

Nu als dat goede humeur er maar is, valt dat gultige woord niet moeielijk te dragen.

Tot richtige beoordeeling heeft men slechts de Acta onzer Synode in te zien, en zich af te vragen, of dit Rapport aan de daar gestelde cischen beantwoordt, of er tegen strijdt. Zoo het laatste, dan was er voor het spotlachje aanleiding. Zoo het eerste, dan speelt het uit phantasie.

Doch dit slechts ter loops. Met een man als Ds. Dijkstra, wiens lach altoos bijgeestig blijft, is dit punt spoedig afgedaan. Ernstiger is zijn tweede opmerking: Ge hadt liever een jaarlijksche Synode moeten vragen.

Ook spreken wij al dadelijk uit dat wij deze Zendingsdeputaten q. t. niet zullen bestrijden. Wel betreuren we het dat de Deputaten voor de Concept-orde geen anderen weg hebben gevonden. Indien ze den weg van een Verkleinde Generale Synode hadden gekozen, zouden ze, naar onze overtuiging, zuiverder in de lijn gebleven zijn. Naar ons oordeel zou de Concept-orde dan kerkrechtelijk heelst hoger staan,

maar of ze praktisch grooter waarde zou hebben, laten wij gaarne in het midden.

Men herinnert zich, hoe de *Herant* het eerst voor dit denkbeeld een lans brak en er voor ijverde; maar kon dit helpen voor het Rapport?

Ds. Dijkstra zal toch wel toestemmen, dat Deputaten zich aan hun mandaat hadden te houden, en dat het voorstel om zoo gewichtige wijziging in de Kerkenordening aan te brengen moeielijk van hen kon uitgaan.

Daar waren ze niet voor benoemd. Door dat te doen zouden ze buiten hun boekje gegaan zijn.

Hoogstens hadden ze in begeleidend schrijven dit en andere denkbeelden kunnen aanbevelen, doch in elk geval hadden Deputaten in hun Rapport met de bestaande Kerkenordening te rekenen, en moesten daarop hun voorstel baseeren.

Mocht van achteren blijken, dat van een der kerken een voorstel tot het houden van een jaarlijksche Synode uitging, en mocht dit voorstel zoo wel doordacht en op alle gevolgen berekend zijn, dat het reeds te Groningen kon worden aangenomen, dan zal met weinig moeite het Rapport daarnaar te conformeren zijn.

Komt het uit de Classis die Ds. Dijkstra onder haar leden telt?

Van principieel gewicht is in deze critiek alleen de stelling, dat missionaire predikanten niet ambtelijk aan eene plaatselijke kerk behoeven verbonden te zijn, maar ook in het ambt gesteld en bevestigd kunnen worden door een Classis.

Hij zegt hiervan:

De wijziging bevindt zich hoofdzakelijk in alinea 6. Deputaten leggen er terecht nadruk op dat het ambt aan een plaats is verbonden, maar in den vorm waarin zij het zeggen krijgt het haast den schijn, alsof het ambt aan een plaats verbonden was. Dat nu is volstrekt niet waar. Ten minste volgens het begrip dat onze vaders aankleefden en in praktijk brachten. De Classis Amsterdam stelde den 26 Mei 1636 een „Naeder Orde” vast, betreffende de uitzending der predikanten naar Indië. Tot op dien tijd toe had meermaals de kerk van Amsterdam alleen die taak op zich genomen, maar nu werd bepaald:

„De oplegginge der handen en Confirmatie der Predikanten zal geschieden in de Classis, zooveel mogelijk is, anderszins, bij ongelegenheid van tijd, zullen de Gedeputeerden bij haer verzoeken alle de predikanten van Amsterdam, met een ouderling delfselver kerk, en in die vergadering zal dese zaak verhandeld worden.”

Voorkeur verdiende dus volgens deze Orde de bevestiging in de Classisale Vergadering, en alleen in tijd van nood riepen de Gedeputeerden, (d. w. z. de Gedeputeerden der Indische zaken) de hulp van Amsterdam in.

Dezelfde gedraglijn schijnt men gevolgd te zijn in de Classis Walcheren. Een „Orde” daarvan is ons niet onder de oogen gekomen, maar 26 Maart 1643 werd door de Classis Walcheren Joh. Hapart als predikant naar Indië beroepen. P. Hofstede deelt in zijn „Oost-Indische kerken” mede dat de ordening van een predikant voor Indië, na een gewoon classicaal examen, met oplegging der handen, plaats had „binnen de muren eener Classisale Vergadering.” Nu is Hofstede wel niet uit den besten tijd, want hij schreef in de laatste helft der vorige eeuw; maar hij geeft in dezen geen voorbeeld, hoe het zijn moet, hij deelt alleen mede hoe het is.

Uit dit en een ander blijkt onweersprekelijk dat onze vaders het ambt volstrekt niet verbonden aan eene plaatselijke kerk. Trouwens dat was ook overeenkomstig de Kerkenorde van Dordrecht. Een gewoon Dienaar des Woords kon niet in het ambt staan zonder vermitsenis van een bepaalde plaatselijke kerk. Dat was de regel, waarop men in gewone omstandigheden geen enkele uitzondering toeliet. Maar juist voor den arbeid in Noord-Brabant en andere Roomsche streken, die wij nu veelal met den naam Inwendige Zending aanduiden, week men van dezen regel af. Immers, art. VII der D. K. zegt: „Niemand zal tot den Dienst des Woords beroepen worden, zonder zich in een zekere plaats te stellen, ten ware dat hij geronden worde om hier of daar te prediken in de gemeente onder het kruis of anderszins om kerken te vergaderen.” Derhalve, wie gezonden wordt om hier of daar te prediken om kerken te vergaderen, behoort zich niet in een zekere plaats te stellen. Dit nu kan niet beteekenen, dat hij in het geheel niet behoort verbonden te zijn aan een plaatselijke kerk; zonder een plaatselijke kerk bestaat er geen ambt; maar dit wil zeggen, dat zulk een Dienaar des Woords niet zoo bepaald aan eene kerk behoort verbonden te zijn, maar aan de meerdere kerken.

Trouwens tegen deze Orde en praktijk onzer vaders kan naar het ons voorkomt ook geen gegrond kerkrechtelijk bezwaar worden ingebracht. Een Classis is een vergadering van meerdere kerken, d. w. z. van meer dan één kerk; en wij zien niet in dat de onderscheidene kerken de macht die zij in deze bezitten niet kunnen medebrengen naar een Classisale Vergadering. Hiertegen wordt nu wel aangevoerd dat een Classis toch niet doopt of het Avondmaal bedient, dat dit het werk is van een plaatselijke kerk, maar ons komt het voor dat deze redeneering niet volkomen juist is. De Classis doopt niet, dat is waar, maar de kerk doopt ook niet. De kerk geeft aan den Dienaar des Woords last, naar Goddelijke ordening, om in naam des Drieenigen de sacramenten te bedienen. Niemand heeft nog aangevoerd, dat een vergadering van meerdere kerken niet denzelfden last kan en mag geven.

Of nu uitzending door een Classis of meerdere vergadering de voorkeur verdient boven uitzending door één kerk en toepassing van het leenstelsel? Naar ons voorkomt vrij zeker. Is er hier of daar één kerk, die de geheele zaak kan uitvoeren, zonder de Classis, dan heeft de Classis er weinig mede te maken. Maar als de gezondene metterdaad niet uitgaat van één kerk, maar van een verzameling van meerdere kerken, dan is het toch meer waar en daarom ook meer ordelijk als de uitzending door allen gezamenlijk geschiedt. Dat leenstelsel, zooals het in deze Concept-orde ontwikkeld wordt, is toch eigenlijk geen ernst. Leenen doet men iets voor een betrekkelijk korten tijd, als men denkt het geleend voorwerp niet altijd noodig te hebben. Als ik op eenig punt een bijzondere studie wil maken, en ik heb daarvoor een boek noodig, geleendene eenige maanden, dan leen ik dat. Maar stel u eens voor, dat ik den Statenbijbel ergens bij iemand ging leenen, of een ander boek, dat ik levenslang noodig heb!

Wat zullen we Ware Ds. Dijkstra Rapport geweest Synodi gezien he Rapport hadden zij zelve goed v slag der beginsel was vastgelegd.

Nu weerspreek Acta de Synode zending door ee Zending van es talis, als uitgan

Wat konden l dan zich daara wel gezegd zijn Rapport eens n komen, dat gel burg gelegden

Natuurlijk ka grondslag weer over drie jaar v delburg te legge er van onzen Z men op die wijs schreeven zat?

Zeker, er wa held gelaten, of schikt punt wijz noodzakelijk ble dragen. Maar w hiermede óók be dat te Middelbu debat tot besliss

Op de detaila ver gaan we ni komme hier ter a Soemba is z. i. Hij zegt er di

Het komt ons Concept-orde twe en grootste is, dat Soemba niet als wezen. Hierdoor v uitsgesloten, ma en zeer eigenaars in Indië in die V digd. In dit gebie voorzien. De Dien moeten evengoed kend als die van dat de Gedelege dikwijls moeten v en Poerworedjo i midden-Java geen van Batavia naar spoor kan worde viermaal per jaar zal daaronder te vergaderingen no niet wat een retoi wordjo, maar w de papieren loop achten wij ook v voor dat elke g komt. Het arbeid heeft niets gemees Dat van Soemba één van beide. I jaar alle de Diena Soemba, in de ge hun broeders een belangen van ons ken, zal dat zeer en over alle zijde men. De totale k zullen door de a minderen en de v nu liever bepalen jaar vergaderd, dan nen vinden.

Dit is een te nog niet inzien, vailen kan.

Op Java zijn bij elkander ke ver afgelegene catie. Zend daar heen! En ook van de twee Dien wordjo kosten?

Er was missa weest, en dat t tot „buitengewo men, en hen a komen, bepaalde slagen en mee Soemba betrefte

Maar wat Da. Wat zouden Soemba anders, kwaliteit zou pu

Maakt men ze wone” leden van den, dan blijft e steeds onvoltaall ren, eenmaal pe oordeelen over s behandeling ze weest.

Maar éénmaal zekler doenlijk, dan was hieraa dat het voor d leerde positie v zou wezen, alti overige broeders

Ook kwame Soemba zelf ral haar recht.

JAARI Vereeniging 1 op Gerefor gehouden te M

We schreeven J. In de dagen, w felst woelde, en dat de toekomt kundige gebeurte nige maanden en voor de deur.

De jaarvergader woondijk, worden gebeld; maar ge